

Folkets helsemelding

Fugelli P, Ingstad B.

Helse på norsk

God helse slik folk ser det. 495 s.

Oslo: Gyldendal Akademisk, 2009. Pris NOK 495
ISBN 978-82-41-71125-1

Dette skal være «folkets egen helsemelding». Forfatterne vil den skal fremstå som et alternativ og et supplement til offisielle rapporter, publikasjoner og statusmeldinger fra offentlige organer og organisasjoner

– en motmelding til det som kommer fra epidemiologene og andre fagekspert.

En professor i sosialmedisin og markert samfunnsdebattant har alliert seg med en nestor innen norsk medisinsk antropologi. Sammen har de foretatt kvalitative intervjuer av 80 personer. De har besøkt fem lokalsamfunn i Norge: et fiskevær nordpå, en kystsmåby i Sør-Norge, en bydel i Oslo, en fjellbygd på Østlandet og en vestlandsbygd med jordbruk og industri. Mulige intervjuobjekter ble foreslått av nøkkelpersoner i lokalsamfunnet. I tillegg har de snakket med 14 tidligere eller nåværende toppidrettsutøvere. I intervjuene er det lagt vekt på å få frem oppfatninger om begrepet «helse». Hva er egentlig god helse? Videre er det samtalt om forholdet mellom helse og dimensjoner som kropp, natur og miljø, livsstil, personlige egenskaper, familie og nærmiljø, arbeid, økonomi, politikk, helse-tjeneste og religion. Forfatterne har kunnet relatere sine funn i Norge til observasjoner de har gjort i møte med mennesker i en ekstremt annen livssituasjon – San-folket i Kalahari-ørkenen.

Forskernes materiale er systematisert og drøftet i forhold til et omfattende teoretisk rammeverk. Litteraturhenvisningene alene utgjør 30 sider. Dette har ikke gått på bekostning av tilgjengeligheten for personer utenfor deres eget fagfelt. Språket er lødig, uten barrierer knyttet til faglig stammedialekt og fremmedord. Slik sett ligger det til rette for at forfatternes intensjon kan realiseres, at boken skal kunne leses både av et bredt publikum, av politikere og av helsepersonell.

Likevel tror jeg dette mer blir et referanseverk enn det blir folkelesning og en utgivelse som studeres fra perm til perm. Selv om teksten er brutt opp med lyriske kapitelprologer, underkapitler og punktvis fremstilling, gir den et ganske massivt inntrykk med nesten 500 tekstsider uten illustrasjoner og knapt nok en tabell.

Intervjuene ble foretatt i slutten av 1990-årene. Man kan stille spørsmålet om resultatene ville blitt de samme i 2010. Det har skjedd mange endringer i det norske samfunnet siden den gang som kan ha påvirket folks syn på helsen, for eksempel bruken av moderne informasjonsteknologi. Begrepet «norsk» blir også mer problematisk etter hvert som landet blir stadig mer multietnisk og multikulturelt.

På tross av disse forbeholdene vil *Helse på norsk* få en sentral plass i min samfunnsmedisinske bokhylle. Jeg anbefaler både mine fagkolleger og andre med interesse for helseforhold i landet vårt å anskaffe den. Min erfaring er at den bør fordøyes i mindre doser eller brukes som referanseverk, eksempelvis dersom man vil vite mer om forholdet mellom religion og folkets egen helse – et lite omtalt tema i medisinsk faglitteratur.

Kristian Hagestad

Helse- og omsorgsavdelingen
Fylkesmannen i Vest-Agder
Kristiansand

Vejviser for medisinske studenter og yngre læger

Vaglum P.

Legens utfordringer

Om følelsesmessige sider ved legeyrket. 242 s.
Oslo: Gyldendal Akademisk, 2009. Pris NOK 275
ISBN 978-82-05-39623-4

Når medisinske studenter og yngre læger i egne lægeroller møder medicinens målgrupper: pasienter og pårørende, er det også et møte imellem overbegreberne «læger» og «pasienter» som

synes selv-definerende. Men virkeligheten rummer i begge grupper en meget stor variation. I patientgruppen endog inden for alle diagnosegrupper og i egen lægerolle variationer inden for specialer, menneskesyn, etik og moral, og inden for de sidste især forholdet imellem ansvaret for individualitet og kollektivitet.

Derfor er denne nye bog så nødvendig og nyttig som supplement til lærebøger og forelæsninger, fordi disse ofte i fremstillingsformen lider under de vidtspændende overbegrebers begrænsninger og tyranni. Og selv om bogen primært sigter mod medicinske studenter og turnuslæger, er dens sekundære målgruppe *alle læger*, fordi de som postgraduate pædagoger er en del af senior-målgruppen, som også uden for en formaliseret underviservirksomhed alle fungerer som positive eller negative rollemodeller for de unge i faget.

Per Vaglum har med sin store personlige erfaring taget pædagogisk udgangspunkt i filosofen Søren Kierkegaard's udsagn, «At man, naar det i Sandhed skal lykkes En at føre et Menneske hen til et bestemt Sted, først og fremmest maa passe paa at finde ham der hvor han er og begynde der». Og sker det, stimuleres læserens motivation og fastholder ham dér.

Elegant omsætter Per Vaglum dette i den valgte form: dobbeltkapitler i først teori og så i parallelkapitlet mødet med emnets virkelighed i meget kunstnerisk originale mini-dramatiske noveller, så en dansk anmelder håber på tilgivelse for endnu et dansk citat: N.F.S. Grundtvig's «at virkeligheden er altings prøve».

Når man selv i universitetspædagogikken har anvendt kunsten som øjenåbner for studenter og læger, er Per Vaglum's indsats bevægende, med titlerne fra *Snøstormen* og til *Mari, du bedære*. Og når man kommer til kapitel 13 og 14, hvor øjet rettes mod fremtidens sundhedsvæsen, værdsætter man atter forfatterens mod og kunstneriske evner og originalitet. Hvis anmelderen endnu en gang tilgives en egenational vurdering, er konklusionerne, at lignende dilemmaer er kendt andre steder fra i Norden, så stærkt at henvise til, at anmelderen i 1970'erne tilførte det danske sprog et nyt ord, «djøficering», ved den sundhedspolitiske og økonomiske indtrængen i sundhedsvæsenet af DJØF (Danmarks Jurist- og Økonomforbund). Begrebet *har* fået sproglig indfødsret i dansk, men truslerne via begrebet *er i* dag mindsket.

Per Vaglum's bog er meget anbefalelsesværdig. Ved de nordiske medicinske fakulteters ruskurser for nye medicinske studenter, og ved lægeforeningernes post-graduate etik-kurser, burde bogen i nationalsprogene være obligatorisk pædagogisk materiale. Det vil formentlig gå kursislæserne som anmelderen: Begynder du læsningen, må du regne med, at der ikke er bremsevæske i dit intellektuelle system.

Povl Riis
Københavns Universitet

En «må-ha-bok» om kommunikasjon i helsefagene

Thornquist E.

Kommunikasjon: Teoretiske perspektiver på praksis i helsetjenesten

2. utg. 390 s, ill. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2009. Pris NOK 425
ISBN 978-82-05-38719-5

Det er ikke ofte man som anmelder har gleden av å kunne omtale annenutgaven av en bok hele 11 år etter at man i samme tidsskrift ga uttrykk for sin begeistring for førsteutgaven (1). Det er en type validering av gang-

synet man sjelden får. Den holdt mål! Og dertil i en slik grad at den ikke bare nå blir utgitt igjen, men er utvidet med hele 100 sider! Forlaget har altså gitt forfatteren større armslag. Det borger for kvalitet.

Temaet er, som i første utgave, alle aspekter ved fenomenet kommunikasjon slik det utspiller seg i behandlingsfagene – mellom enkeltpasienter og den enkelte behandler i klassiske medisinske møter, behandlere imellom i faglig drøfting, over linjeskillene i helsevesenet og mellom pasienter og store organisasjoner, som hjemmebaserte tjenester, sykehus, helsemyndigheter eller brukerorganisasjoner.

Tilveksten i denne utgaven utgjøres blant annet av emner som for ti år siden ikke var aktuelle for lesere flest, selv om de var antydte. Her blir de både utdypet og utfoldet. Det gjelder forholdet mellom kropp og erfaring. Kroppsforståelse og kroppslig og ikke-verbal kommunikasjon har fått betydelig mer plass. Det samme gjelder emnene «brukere» og «medikalisering». Selvsagt henger disse – hver for seg og seg imellom – sammen med kommunikasjon. Og begge igjen danner et tett nettverk med emnet «helseinformasjon».

Derved er vi ved bokens store forse: De komplekse fenomener som kjennetegner dagens helsevesen, og hvordan de er vevd sammen, «gjennomlyses» med det skolerte blikket til en insider. Forfatteren er kliniker på sin hals, hvilket fremgår av alle de realistiske kliniske vignetter som anskueliggjør utgivelsens aktualitet og relevans for alle profesjonelle innen helsefagene. Dessuten er hun en glimrende teoretiker med bred orientering innen helse- og samfunnsfag foruten språk-, tegn- og kommunikasjonsteori. Hennes horisont er uvanlig vid, hun henter kunnskap fra mange kilder. Det gjenspeiles i mer enn 20 sider med referanser. Og hun åpner viktige og informative perspektiver – begrunnet i solid teori – på, ja nettopp på, dagens praksis i helsevesenet.

Anna Luise Kirkengen
Senter for helsefremmende arbeid
Akershus universitetssykehus

Litteratur

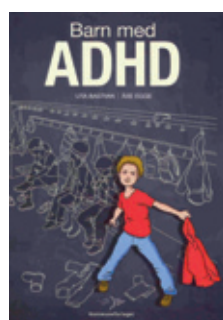
- Kirkengen AL. Innsiktsfullt om samhandling. Anmeldelse av: Thornquist E. Klinikk, kommunikasjon, informasjon. Tidsskr Nor Lægeforen 1998; 118: 4783.

Hjelp til å forstå

Bastian U, Egge Å.

Barn med ADHD

89 s, ill. Kommuneforlaget, 2009. Pris NOK 228
ISBN 978-82-446-2014-7

Forfatterne har ønsket å øke forståelsen for de vansker barn og ungdom med diagnosen attention-deficit/hyperactivity disorder (AD/HD) sliter med. De henvender seg først og fremst til foresatte, øvrige

familie og venner, men har ambisjoner om at innholdet skal være til nytte for lærere, førskolelærere, psykologer, leger, ansatte i barnevernet og andre som jobber med barn.

Det er mange illustrasjoner, i alt 25 helsides tegninger av barn med AD/HD i situasjoner som er utfordrende for dem, for eksempel i klasserommet, med jevnaldrende og hjemme. På motsatt side av illustrasjonen er det en relativt kort tekst, på 4–10 linjer, om et tema. Eksempel: Å *vente på tur*, hvor de to første setningene er: «Jeg trenger hjelp til å lære meg å vente på tur og ikke å avbryte andre. Det er lurt at de voksne kan la meg få øve på dette.» Tre barn i forskjellig alder med litt ulike vansker beskrives i 22 situasjoner. I tillegg

er det er kort innledning om AD/HD og på slutten råd for å få hjelp og litteraturreferanser.

Styrken ligger i at man kortfattet nevner utfordrende situasjoner i hverdagen som de som møter barn med AD/HD vil kjenne igjen. Nyten av denne utgivelsen er vel størst for barn og ungdom med tilstanden, deres venner og familie. Mange illustrasjoner og korte tekster er velegnet i denne sammenheng. Her dekker innholdet et område hvor det ikke finnes mange tilsvarende utgivelser.

Svakhetene ligger i at de ulike temaene er nevnt såpass kort at fagpersoner vil ha behov for supplerende litteratur for å kunne forstå vanskene i en større faglig sammenheng. En del av utsagnene som er lagt i munnen på barna er også formulert på en måte som ikke er vanlig for barn med AD/HD i den aktuelle aldersgruppen.

Pål Zeiner

Barne- og ungdomspsykiatrisk avdeling
Vestre Viken HF
Drammen

En oppvekst som funksjonshemmet

Nygård A-P.

Det som ingen ser

264 s, ill. Rasta: Forlaget Norske Bøker, 2009.
Pris NOK 199
ISBN 978-82-8112-130-0

Anne-Pia Nygård ble lam fra livet og ned og rullestolbruker da hun var ti år. Hun hadde medfødt kyfoskoliose og ble operert for dette. En sykehustabbe i kjølvannet av operasjonen førte til tverrsnittslesjon og

paraplegi. Hun har nå skrevet om sin oppvekst, som var preget av tallrike langvarige sykehusopphold langt hjemmefra, og om ungdomstiden og tiden som ung voksen – med skolegang, studier og kampen for et selvstendig og meningsfylt liv.

Fremstillingen veksler mellom kronologisk nøktern fortelling og brev mellom fagfolk, legehenvvisinger, dagboknotater og brev hun selv skrev som barn m.m. Det er også avsnitt der hun reflekterer over sin situasjon slik hun opplevde den på ulike alderstrinn. Leseren får både den ytre historien og den følelsesmessige opplevelsen. På den måten nærmer forfatteren seg målet: Å fortelle om «det som ingen ser». Ut fra beskrivelsene var Anne-Pia Nygård omgitt